

δ:βιβλιοκριτική

ΙΣΤΟΡΙΑ

Μεταναστεύοντας στο Γκουλάγκ

Σπύρος Κακουριώτης

54
ΜΑΡΤΙΟΣ
2011

Τιμ Τζουλιάνος
Οι εγκαταλειμμένοι
 Από τη Μεγάλη Ύφεση
 στα Γκουλάγκ: Ελπίδα
 και προδοσία στη Ρωσία
 του Στάλιν
 Μετάφραση:
 Μαρία Φακίνου

Πατάκης, 2010
 σελ. 576, € 22,50

Μετά το μεγάλο κραχ του 1929, χιλιάδες ήσαν οι Αμερικανοί εκείνοι που πήραν τον αντίστροφο δρόμο από εκείνον των πατεράδων και των παππούδων τους, αναζητώντας διέξοδο στην ανεργία και μια καλύτερη τύχη στην ΕΣΣΔ, μια χώρα στο κατάφλη μιας (εξαιρετικά) βίαιης και φρενιτώδους εκβιομηχάνισης.

Οι (σχεδόν) ειδυλλιακές εικόνες των αμερικανών εργατών που βρίσκουν καταφύγιο στην πατρίδα των προλεταρίων, μαθαίνοντάς τους... μπέιζμπολ δεν αποτελούν παρά ένα σύντομο ειρηνικό προλούδιο σε ό,τι θα ακολουθήσει. Αναμφίβολα, τα ερωτήματα που θέτει στο υλικό του ο Τζουλιάνος, όπως και κάθε ιστορικός, εκκινούν από το παρόν και είναι δύσκολο να διαβάσει ο αναγνώστης αυτά τα κεφάλαια χωρίς να έχει στο μυαλό του τη σημερινή οικονομική κρίση...

Γρήγορα όμως η αφήγηση θα πάρει δραματική τροπή: Η δολοφονία του Κίροφ, το 1934, θα σημάνει την αρχή του Μεγάλου Τρόμου, ένα κύμα μαζικών συλλήψεων, βασανιστηρίων και εκτοπίσεων ή εκτελέσεων που ανέδειξαν την NKVD, τη μυστική αστυνομία του Στάλιν, στον απόλυτο κυρίαρχο της ζωής εκατομμυρίων πολιτών. Σύμφωνα με το σύστημα στρατοπέδων εργασίας, το «Αρχιπέλαγος Γκουλάγκ», θα αποτελέσει βασικό παράγοντα της

πρωταρχικής συσσώρευσης και του βίαιου εκσυγχρονισμού του σοβιετικού κράτους: άφθονα (όσο υπήρχε πληθυσμός που μπορούσε να συλλεφθεί) και φθηνά (όσοι πέθαιναν από τις κακουχίες αντικαθίσταντο από τους νεοαφιχθέντες) εργατικά χέρια έσκαβαν τα έγκατα της Σιβηρίας, σε θερμοκρασίες που ξεπερνούσαν τους μείον σαράντα βαθμούς, με προσδόκιμο επιβίωσης που δεν ξεπερνούσε τον ένα χρόνο.

Ανάμεσά τους οι «ξένοι» αποτελούσαν τους πρώτους στόχους. Εγκαταλειμμένοι από τις διπλωματικές αρχές, που προστιμούσαν να κοιτάζουν τη «γενική εικόνα» και τα συνολικότερα συμφέροντα της χώρας τους, τρεις γενιές Αμερικανών (οι μετανάστες, τα παιδιά τους και, μετά τον πόλεμο, οι αιχμάλωτοι των Γερμανών που βρέθηκαν σε σοβιετικά χέρια) άφησαν την τελευταία τους πνοή στη ρώσικη Άβυσσο Ανατολίας. Ελάχιστοι διασώθηκαν, και με βάση τις μαρτυρίες αυτών ο συγγραφέας αναζητά τα δυσδιάκριτα ίχνη των υπολοίπων.

Και διακριτικά, είναι αλήθεια, χωρίς να θέλει να αμφισβητήσει τη μοναδικότητα του Ολοκαυτώματος, θέτει το ερώτημα: γιατί τα θύματα του σοβιετικού ολοκληρωτισμού, που ξεπερνούν ίσως τα δέκα εκατομμύρια, να μην αξίζουν τη δική τους θέση στη δημόσια μνήμη, για τη δική τους γενοκτονία; ■